

Vörös Gábor

TÉNYLEG SAJNÁLOM

A bejárati ajtó nincs kulcsra zárva, erőteljes mozdulattal nyomom le a kilincset, minden erőmet ebbe az egyetlen mozdulatba sűrítve. Homlokomon egyre gyűlnek az izzadságcseppek, torkom száraz, szememet lehunyva olyan magasra emelem a mellkasom, mintha életem legmélyebb lélegzetét akarnám venni. Egyszerű, barna faajtó, közepén keskeny sávban sárga tejjüveg betéttel. Nem nyikorog, némán enged át. Hangtalanul állok a szűk előszobában, az otthon melegével várnak ismerős cipők és kabátok, én mégis idegen vagyok. A hazatérés öröme már rég elveszett, hiába próbálom hónapról hónapra megtalálni magamban az érzést, csak távolodom.

Péntek van, kora délután, ilyenkor üres a ház. A konyhaasztalon nagyapám képét pillantom meg, szülőlevelek között áll, kék, sötéten érett fűrtök lógnak a feje fölött. Egyenesen az objektívbe néz, nem mosolyog, a szemében visszatükröződik a vaku fénye, arcán mélyen vajt barázdák, orra alatt a megszokott, de engem mindig bántó, őszülő Hitler-bajusz.

Meglep a látványa, nagyapámról csak egyetlen kép van a házban, a hatvanadik házassági évfordulójukon készült, nagyanyámmal a terített asztal mögött ülnek, előttük nagy csokor piros szegfű. Egyetlen kép, amit inkább az illendőség akasztott a falra, vagy a vágy, hogy az idő múlásával megszépül majd minden emlék.

A pult fölé akasztott faliórán egymás mellé ér a kis- és nagymutató, mikor a pultosnő két üveg Kőbányait rak a tálcájára. Az üvegek alja hangosan koppan a piros műanyagon, szájukból fehér habfelhő bugygyan ki, majd óvatosan megindul lefelé az üveg oldalán. Mire az aljára érne, az üvegek már a kopott viaszosvásznon álldogálnak, két kérges férfikéz kap mohón utánuk. *Egészség, Marika, maga egy angyal! Isten-isten!* A két üveg egymás felé indul, de félúton hirtelen megállnak a levegőben. *Sörrel soha, ugye Marika?* A pultosnő beleegyezően biccent, majd méreates hátsóját lágyan ringatva elindul vissza, a pult mögé.

A viaszosvászon egykor sárga virágai közé egy borsónyi hamu hullik, ahogy Derzsi az asztalra engedi kezét, miután nagyot szív a cigaret-tájából. *Cukorrépa, kurva cukorrépa... kibaszott ruszkek... seggbe kellett*

volna lőni az összeset... a kurvaannyát! Habók bólogat, aztán kortyol egyet a söréből. Üveges tekintettel néz maga elé, nem kívánja már az italt, de ha ki van fizetve, akkor meg kell inni. Bambán néz a szemben ülő Derzsire, nézi a bajuszán maradt sörhabot, a koromfekete Hitlerbajuszt, amit sosem értett igazán. Persze, a cukorrépa meg a ruszlik. Ő szerencsés volt, az ő vonatjáról mindenkit leszállítottak Szolnokon, és mehettek, amerre akartak. Két napig gyalogolt cipő nélkül, mire hazaért a faluba. Egy hétre rá értek el hozzájuk a hírek, hogy a falubeli bajtársak többsége nem volt ilyen szerencsés. Derzsi vonatja épp csak lassított Szolnokon, aztán a gőzös húzta tovább őket, egészen Szibériáig. Ott aztán nem volt semmi, csak a kurva répaföldek meg a gépfegyveres ruszlik, ahogy Derzsi szokta mondani.

Mire végeznek az utolsó korty Kőbányaival, Marika már a székeket pakolja a műanyag asztalokra. Nehezen kászálódnak fel a székről, tagjaikban lüktet az aznapi munka minden fáradtsága, fejüket a sörök és felesek húznák vissza a piszkosfehér műbőr jóleső melegébe. *Akurvaannya*, sziszegi maga elé Derzsi, és óvatos léptekkel megindul az ajtó felé. Habók szótlanul követi. Odakint minden csendes, az este sötétjét fényszóró töri ketté, mindketten biccentenek a körzeti megbízott Ladája felé, Derzsi a biciklije dinamójával babráll, majd mindketten elindulnak. Mire Marika behúzza a zár reteszét, már nem hallatszik a dinamó surrogása, csak két halvány, piros fénypont dereng a távolban.

Fáradt vagyok, az utazás mindig kimerít. A fürdőszobában még ott áll a fogmosópoharam, amit háromévesen kaptam. Évek óta nem használok, a fehér műanyag egészen megbarnult, az oldalára festett kiscica megkopott, alig látszik már belőle valami, szegénynek lassan a kilencedik élete is véget ér. Teljesen alámerülök a fürdőkád vizében, a szememet nem merem kinyitni, az arcomon érzem a víz áramlását, hallom a hullámok verődését, amiket a lábammal keltek. Felülök, nézem a kádból felszálló gőzfelhőket, kezemet a plafonról lógó lámpa felé tartom, az ujjaimból omlik a fehér füst, mintha szenesedő faágak lennének, amelyek már nem lángolnak, csak halványszürke füstnyúlványokat szuszognak ki magukból. Eszembe jut a papírváros, amit rajzlapokból és fogkrémes dobozokból építettem technikaórára. Hazahoztam, betettem a kerti tűzrakóba, és az egyik ház alá egy égő gyufaszálat tartottam. A város elpusztult, én pusztítottam el, volt az egészben valami ünneplés, valami megható. Néztem a lángokat, és boldogság töltött el.

Hátradőlök, elnyújtózom a kádban, a fürdőhab a fülem mögé gyúlik, hallom, ahogy éles hangon serceg.

A szobában csend van. Az éjszaka sötétjét csak egy vékony fénycsík töri meg, ahogy az ajtó és a küszöb közti résen átlopakodik a konyhából. A távolban egyre erősödő kutyaugatás hallatszik, majd a ház csendjébe betolakszik a kertkapu rozsdás zsanérjainak nyikorgása. Lackó óvatosan felül a vaságyban, szemét a fénycsíkra tapasztja, odakint ritmustalan lépések kopognak a fagyott földön, egy rövid pillanatra megállnak, fémcsattanás, kaparászás, a kulcs végül kettőt fordul a zárban. A vaskos bejárati ajtó ismerős csikorgással nyílik a konyhába, a fénycsíkra árnyék vetül, a házban újra átveszi uralmát a csend. Lackó benyúl a tollpárna alá, kihúzza a gyűrött szentképet, amit tavalyelőtt elsődözaskor kapott a plébánostól. Két kézzel fogja, homlokához szorítja, arra gondol, amit hittanórán mondott a plébános bácsi, hogy minden ember jónak teremtett, és nekünk minden embert szeretnünk kell. A bejárati ajtó lassan becsukódik, a fénycsík újra világít a küszöbön, kintről tompa hangok szivárognak, csizmatalp csoszogása a döngölt padlón, a faragott támlájú pad deszkáinak nyikorgása, bádogtányér koppan az asztalon, fiók nyílik, evőeszközök csörömpölnek halkán. *Etel, hol a fröccs?* Lackó összerezzen a szavaktól, hallja, ahogy anyja feláll a kemence padkájáról, ahova esténként szokta bevacokolni magát, míg a férjét várja a vacsorával. Az üveg nyaka nekikoccan a füles pohárnak, a szóda prüsszkölve vegyül el a borban. Lackó elengedi a szentképet, jobb kezét ökölbe szorítja, a mellkasához nyomja, pont a szíve fölé, elhatározza, ha néhány évvel idősebb lesz, kihozza a fészerből a fejszét, lemegy a pincébe, szétveri az összes boroshordót, forgácscsá aprít mindent, a darálót, a prést, de még a lopótököket is. A pohár élesen koppan a konyhaasztalon, a pad öreg deszkái nyikorognak, ujjak ritmikus dobolása hallatszik. *Etel, hozd ide a kenyeret... meg a cukrot!* Halk léptek indulnak meg a konyha túlsó vége felé, a fénycsík újra elsötétlik, a kamraajtó zsanérjai nemrég lettek megolajozva, onnan nem hallatszik semmi nesz. Lackó feszülten fülel, a kis tolózár kattan egyet, a vékony üveglapok keretüknek koccannak, mikor a kredenc ajtaja kinyílik. Lackó becsukja a szemét, fogait olyan erősen szorítja össze, hogy már fáj az állkapcsa. *Etel, mi ez itt, mi ez?... Mit mondtam neked, mennyi kenyér jár vacsorára?... És a cukor? Hát szarom én a cukrot?... A kurvaanyád, Etel... nekem fagyott el a kezem a répaföldön... most megtudod, milyen az...* A konyhából éles csattanás hallatszik, mintha valaki tapsolna,

ismétlődik újra és újra, Lackó az ötödik után nem számolja a pofonokat, ujjbegyeit az orrához emeli, még érzi rajtuk a hófehér kristálycukor illatát. Körmei alatt még ott lapul a cukor finom édessége, lassan szájába veszi a mutatóujját, de mire nyelve odaér, már csak a könnyek sós ízét találja.

Keménytarhonya van vacsorára. Hárman ülünk az asztalnál, anyám a legfrissebb családi történeteket meséli, azt gondolja, érdekel, kivél mi történt, mióta legutóbb otthon jártam. Érdeklődést mutatva hallgatom, közben apám kérdezi, kérek-e bort, van még a tavalyi borából, az eddigi legjobb évjárat. *Köszönöm, nem*, mondom, és próbálok mérsékelni az undort arcomon. Hányinger, ez a szó jut legtöbbször eszembe, ahogy a pohárba ömlő sötétpiros, zavaros folyadékot nézem. Tekintetem az ujjaira téved, görcsösen szorítják az üveget, a kisujjáról hiányzik a köröm, így született apám, kilenc körömmel. Leteszi a bort, az ujjai helyén, a palack zöld sötétjére házi címke van ragasztva, ugyanaz a kép, amit délután a konyhaasztalon láttam: nagyapám az őszülő bajuszával, nagy szőlőlevelekkel és telt fürtökkel a feje fölött. Ahogy a szájához emeli a poharát, vastag ragtapaszt veszek észre apám tenyerén, a csuklóján kisebb sebek, alvadt vér, az alkarján hosszú, vörös csíkok futnak végig.

Hideg fuvallat borzolja fel a kisszoba állott levegőjét, ahogy Etelka kinyitja az ablakot. Megigazítja a szoknyáját, majd a vaságyhoz lép, körmével megkocogtatja az ágytámlát. A nagyduynha alatt három gombóc kuporodik, mint három kis cipő. Gyengéden végigsimítja ujjait mindhármuk homlokán. *Itt az idő, felkelni*, mondja, majd megrázza a dunyhát, hogy az álom jöleső melege egyszerre kiszálljon alóla.

Terka a kemencepadkán ül, üres kenyeret majszol, a másik kezével a mellette fekvő macskát simogatja, a két fiú a konyhaasztalnál reggelizik. Tóbiás sziszegve szürcsöli a tejeskávéját, Lackó mindkét tenyerét a bögrére tapasztja, élvezi, ahogy a forró bádog átmelegíti egész testét. A macska ijedten ugrik fel a külső ajtó hangjára, Derzsi lép be a konyhába, felemeli a kredenc mellől a demizsont, félig tölti a mintás füles poharat, a szikvizes üveghez lép, a szóda halkán sistereg, egy hajtásra megissza mind. *A tojás még nincs bebozva, mit lopjátok a napot idebent? Aztán délre legyenek kipucolva az ólak, vagy szíjkat hasítok a hátatokból!* A két fiú felpattan az asztaltól, sietve csizmát húznak, az ajtóból Lackó visszanéz, a konyhaasztalon ott a bádogbögre, benne a forró tejeskávé.

A tyúkól alacsony és bűdös, az ajtaján csak guggolva lehet bemenni, és bent is görnyedni kell, hogy elférjenek. Lackó elhessegeti a kotlósokat, majd óvatosan a tojásokért nyúl. Egyesével adogatja őket Tóbiásnak, nagy gonddal, mintha a világ legbecesebb kincsét fogná a kezében. A vesszőkosár fülei elszakadoztak az évek során, Tóbiás két kézzel öleli magához, úgy ballagnak vissza az udvaron a ház felé. A konyhablak alatti kispadon két alak rajzolódik ki, egyikük lábánál ott hever a sötét falú demizson, mellette az átlátszó szódásüveg. Habók a fiúk felé biccent, miközben lepöccinti a maradék hamut a cigarettájáról. Derzsi újratölt, a két pohár éppen abban a pillanatban koccan össze, mikor Tóbiás a konyhaasztalra teszi a kosarat. Lackó szemével a bádognögrét keresi, de nem találja a jóleső forróságot. Kivesz egy tojást a kosárból, forgatja, ujjait lassan végighúzza a barnás tojánhéj érdes felületén. A két fiú összenéz, Tóbiás hasa nagyot kordul, Lackó szája cinkos mosolyra húzódik, mutatóujja körmével a tojás héját kocogtatja. Tóbiás előhúzza az asztalon heverő színes papírdobozból anyja varró-tűjét, óvatosan a tojás csúcsához ütögeti, a tű hegye átfúródik a mészfalon, körkörös mozdulatokkal mélyíti a lyukat. Az első kilyuggatott tojást Lackónak nyújtja, aki mohón kap a zsákmány után, szájához emeli, az arca majdnem egészen behorpad, olyan erővel szívja. A tojások egyre fogynak a kis fonott kosárból, Lackó szája szélén folyik le a nyers tojásfehérje, kezei ragadnak a nyálkás létől, a konyhaasztalon kis tócsákban terül el az üres tojánhéjakból kiszivárgó maradék. Kezét ökölbe szorítja, megtörli a száját, magasba emeli az öklét, majd egyesével lesújt a szanaszét heverő üres tojánhéjakra. Egész testében jóleső bizsergést érez, ahogy behajlított ujjai alatt ropogva apró szilánkokra törnek. Hátradől a faragott támlájú rozoga padon, tarkóját a vályogfal hidegének nyomja, szemét lehunyva a reggeli tejeskávéra gondol, a színére, az ízére, a bádognögre forró érintésére.

Anyámmal egymás szavába vágva mesélik a történetet. A szomszédba két új kismacska került, néhány hónaposak, hamuszürkéek. Apám kezdetől fogva nem örült nekik, odakaparnak a szőlőbe, bemásznak a pincébe, csak baj lesz velük. Apám tegnap lement a pincébe, hogy megnézze az idei bort, a nagy hordó mellett a raklapok közé bújva találta az egyik kismacskát. Anyám hiába mondogatta, hogy nem, nem mennek le oda a macskák, mit keresnének ott, mégis apámnak lett igaza. *Nem kellett volna, mondja anyám, elég lett volna kizavarni. De, meg kellett nekik tanítani, hol a helyük, rohadt dögök.* Apám belülről bezárta a pinceajtót,

odébb tolta a raklapokat, a kiscica menekülni próbált, az ajtó felé futott, de nem juthatott ki rajta, apám egyik kezével elkapta a nyakánál, erősen markolta, ütötte, először a hátát, aztán a fejét is, a macska vinyogott, fújtatott, mind a négy lábával kapálózott, éles körmeit apám húsába vágta, a tenyerébe harapott, mocskos dög, védekezett rendesen, de többet már le nem jön a pincébe, az biztos. Anyám kezében mozdulatlanul áll a kanál, a szeme nedvesen csillog, én sem vagyok már éhes. Apám kiissza az utolsó korty borát, a pohár élesen koppan az étkezőasztalon, a szék támlája halkán megnyikordul, ujjainak ritmikus dobolását hallgatom.

Az ebéd utáni csend szokott nyugalmaival terül el a házban, Lackó a sárból tapasztott padkán ül, lábait maga alá húzva a kemence oldalának dől, két tenyerét arcára szorítja, ujjbegyeivel érzi lehunytt szempillái alatt pihenő szemgolyóit. A városra gondol, a piactérre, a zajra, arcokra, hangokra, emberekre, akiket tavasszal látott, mikor apjával megvették az új szőlőprést.

A piac melletti utcában látta a gimnázium nagy, sárga épületét, a hatalmas szárnyas ajtókat, azon talán még úgy is beférne két ember, ha egymás nyakába állnak. Arcán szelíd mosoly suhan át, elképzeli, ahogy Tóbiás a nyakába veszi, és együtt lépik át a gimnázium ajtaját minden reggel. A városban ébredni, messze innen, a macskaköves utcákon szaladni, a parkban csókolózó párokat meglesni, esténként villanyfénynél olvasni, könyvtárba, moziba járni – sőt: tanév végére már a városi strand is kinyit, a nagymedence szélén rajtkövek is vannak, onnan lehet igazi fejest ugrani, legalábbis Kalló Gyuri ezt mesélte múltkor, a búcsúi mise után a sekrestyében. Lackó gondolatai egyre messzebbre kalandoznak a kemencepadkától, de ennek az álomnak is vége szakad, mikor Etelka ujjai gyengéden fia kézfejére tapadnak. Hüvelykujját Lackó kisujjára szorítja, oda, ahonnan hiányzik egy köröm, cinkosan összemosolyognak. *Induljatok, szól Etelka, mire apátok felébred, éjretek vissza a szódával, elvihetitek mindkét biciklit.* Lackó megcsókolja anyja fáradt kezét, felugrik a kemencepadkáról, és egy gyors mozdulattal oldalba böki a konyhaasztal mellett bóbiskoló Tóbiást.

Az út nem hosszú, ha elég gyorsan tekernek, tíz perc alatt bent vannak a faluban. Tóbiás kapja a nagyobb, férfivázás biciklit, Lackónak csak anyja elnyűtt, rozoga női biciklje jut, de nem bánja, mert apja még erre se nagyon engedi felszállni, ha be kell menniük a faluba, mindig gyalog indulnak útnak. Tóbiás mögött a nagy faládjában zörögnek az

üres szódásüvegek, Lackó minden erejével tapossa a pedálokat, hogy tartani tudja a lépést bátyjával. Mikor mellé ér, visszanéz, látja a tanyát, a nagy akácfákat, a kapuban anyja áll és integet, karján a kis Terkával, a szél zúg a fülében, hangosan felkacag. A nagy kereszteződés felé tartanak, ahol az út kettéválik, jobbra visz a bekötőt a faluba, balra a főút a város felé. Elképzeli, ahogy a kereszteződéshez érve hirtelen balra kanyarodnak, és Tóbiással meg sem állnak a városig. Nézi a hosszú jegenyékkel szegélyezett, távoli aszfaltcsíkot, a messzeségben feltűnik a távolsági busz ismerős alakja. Lackó szívét öröm tölti el, a pillanatra gondol, amikor ő is felszáll majd arra a buszra, batyuját a csomagtartóra gyömöszöli, leül az ablak mellé, és nézi, ahogy a tanya, a falu, az apja, a szőlő, a bor és minden más egyre kisebb ponttá zsugorodik, majd végleg eltűnik a messzeségben. Legszívesebben üvöltene, teli torokból kiáltaná a világba azt a szót, ami oly régóta nyomja a szívét: szabadság. A bicikli kormányát elengedve suhan az úton, két kezét kitarja, szemét lehunyva nagy levegőt vesz, mélyen benntartja, majd egyszerre kitör belőle a kiáltás. Megkönnyebbült szívvel hajt tovább, mintha régóta nyomasztó súlyokat dobott volna le válláról hirtelen, szemével Tóbiást keresi, aki újfent lehagyta, és már majdnem a kereszteződésnél jár. Lackó agyán újra átvillan a kép, látja maga előtt bátyját, amint épp a városba vezető útra kanyarodik, minden erejét összeszedve tekeri a pedálokat, hogy mielőbb utolérje. A fülébe süvítő hideg szél egyszer csak elnémul, helyét furcsa csend veszi át, majd éles dudálást hall, fékcsikorgást, kiáltozást, fémcsattanást, üvegcsörömpölést. A kereszteződés közepén ott áll a távolsági busz, sofőrije az első kerekek mellett guggol és kiabál, amint Lackó közelebb ér, tekintete először az úton szanaszét heverő szódásüvegeket járja végig, majd apjának a busz orra alá szorult biciklijét. Mereven bámul maga elé, szempillái elnehezednek, és egyre sötétebb lesz körülötte a világ, ahogy a lökhárító alól kilógó biciklikerek lassan kattogva újra és újra megfordul tengelye körül.

Éjszaka fagyott, a csupasz tőkéken még megbújik a dér, a kifakult szőlőlevelek hangosan ropognak a talpam alatt, ahogy útnak indulok a kert végébe. A sor közepén megállok, visszanézek a házra, a szétfolyó ködbe burkolózó nagy fehérségből néha előbukkan egy-egy sötétbarna ablakkeret, mint megannyi kósza árnykép, mint az éj leple alatt settenkedő erőszak árnya, ami a falak repedésein és a küszöbök alatt újra és újra besurran a házba, amit valaki egyszer otthonnak épített. A foszfor hangosan serceg, a gyufaszálat arcom elé emelem, a kis lángcsóva

meg-megrebben, majd egyre nagyobbra nő, végül beteríti az egész ködbe vesző házat. Mély slukkokat szívok magamba, érzem, ahogy a füst megtelíti a tüdőmet, aztán hagyom, hogy eggyé váljon a köddel, hogy eltakarja az árnyakat, hogy befedje az egész láthatárt. Az eső halkán szitálni kezd, a földön heverő leveleken egyre nagyobb vízcseppek állnak össze, mint apró katonák, akik közös erővel készülnek legyőzni egy távoli ellenséget. Indulok. Nem akarok többé visszanézni, nem akarok ugyanabban a földben gyökeret verni, amelyből ezek a tőkék kinőttek. A sor végén friss ásónyomokat találok, a föld puhább, mohóbban issza magába a lehulló esőcseppeket, a kerítés mellől nyávogást hallok, egy hamuszürke kismacska ül a kertkapu előtt, rám néz, hosszan figyel, *sajnálom*, mondom, és lenyomom a kapu kilincsét. Tényleg sajnálom.

Irodalmi Jelen, 2018/3.